

STŘEDOŠKOLSKÁ ODBORNÁ ČINNOST

Canisterapie a její vliv na seniory

Eliška Švihlová

STŘEDOŠKOLSKÁ ODBORNÁ ČINNOST

Obor SOČ: 14 – pedagogika, psychologie

Canisterapie a její vliv na seniory

Canistheraphy and influence of canistheraphy on the elderly

Autor: Eliška Švihlová

**Škola: Gymnázium Polička, nábřeží Svobody 306,
Polička 572 01**

Konzultant: doc. Lukáš Jebavý

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou práci SOČ vypracovala samostatně a použila jsem pouze podklady (literaturu, projekty, SW atd.) uvedené v seznamu vloženém v práci SOČ.

Prohlašuji, že tištěná verze a elektronická verze soutěžní práce SOČ jsou shodné.

Nemám závažný důvod proti zpřístupňování této práce v souladu se zákonem č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) v platném znění.

V Poličce dne 5. 2. 2014

podpis:

Poděkování

Děkuji panu doc. Ing. Lukáši Jebavému z VŠZ v Praze a panu RNDr. Stanislavovi Adamcovi za obětavou pomoc a podnětné připomínky, které mi během práce poskytovali.

ANOTACE

Tato práce se zabývá canisterapií a jejím vlivem na seniory.

V první části je prezentována literární rešerše vytvořená pomocí domácích i zahraničních zdrojů. Poskytuje přehled o canisterapii, jejím vývoji i současném stavu. Zároveň vysvětluje základní termíny v této oblasti.

Druhá - praktická část je zaměřená na přínos a důkaz pozitivního vlivu canisterapie konkrétně na seniorech v Domově důchodců v Poličce. Vlastní výzkum byl prováděn formou dotazníku.

Součástí práce jsou i přílohy obsahující osvědčení, fotografie pořízené z naší vlastní canisterapie a vzorový dotazník.

Klíčová slova

Canisterapie, senior, literární rešerše, pozitivní vliv, dotazník

ABSTRACT

This paper deals with the influence of canistherapy on the senior citiziens.

The first part of this paper presents the outcome of the theoretical research based on both national and foreign sources of literature on the topic. It provides anaccount on what is canistherapy, its history and the current situation. It also explains basic terminology in this field.

The second part focuses on benefits and evidently positive impact of canistherapy on the senior citiziens living in the Old People's Home in Polička. It is based on the survey in which the clients were asked to fill in a questionnaire.

The paper also contains an attechment with the certificate, pictures taken during our canistherapy sessions and the questionnaire used for survey.

Key words:

Canistherapy, the senior citiziens, theoretical research, positive impact, questionnaire

Obsah

Úvod.....	7
1. Canisterapie v teorii.....	9
1.1. Terminologie.....	9
1.1.1. Canisterapie.....	9
1.1.2. Canisterapeutický pes.....	9
1.1.3. Canisterapeut.....	9
1.1.4. Canisterapeutický tým.....	10
1.2. Historie a vývoj canisterapie.....	10
1.2.1. Prehistorie	10
1.2.2. Starověk.....	11
1.2.3. Středověk.....	11
1.2.4. Novověk	11
1.2.5. Novodobé dějiny	12
1.3. Organizace	12
1.3.1. Assistance Dogs International (ADI).....	12
1.3.2. International Association of Human-Animal Interaction (IAHAIO).....	13
1.3.3. Pet Partners (dříve Delta Society)	13
1.3.4. European Society for Animal Assisted Therapy (ESAAT)	13
1.3.5. Canisterapeutická asociace (CTA).....	13
1.3.6. Asociace zastánců odpovědného vztahu k malým zvířatům (AOVZ).....	13
1.4. Metody	14
1.4.1. Animal Assisted Activities „AAA“, Aktivita za pomoci zvířat	14
1.4.2. Animal Assisted Therapy „AAT“, Terapie za pomoci zvířat	14
1.4.3. Animal Assisted Education „AAE“, Vzdělávání za pomoci zvířat	14
1.4.4. Animal Assisted Crisis Response „AACR“, Krizová intervence za pomoci zvířat	14
2. Canisterapie v praxi	15
2.1. Úvod.....	15
2.2. Cíl dotazníkového šetření	15
2.3. Metodika	15
2.3.1. Charakteristika metod a organizace aplikované canisterapie.....	15
2.3.2. Zásady canisterapie	17

2.3.3.	Charakteristika metod a technik sběru dat	17
2.3.4.	Charakteristika výzkumného souboru	17
2.3.5.	Výsledky	18
2.3.6.	Rozdělení respondentů podle pohlaví	18
2.3.7.	Dobrovolnost a těšení se na canisterapii	18
2.3.8.	Skupinová nebo individuální canisterapie?	18
2.3.9.	Pravidelná účast	19
2.3.10.	Které činnosti z náplně canisterapie jsou nejoblíbenější	20
2.3.11.	Strach z Bány – canisterapeutického psa	20
2.3.12.	Vzpomenou si někdy klienti na canisterapii?	21
2.3.13.	Vliv canisterapie na psychický a fyzický stav klienta	21
2.3.14.	Diskuse	22
	Závěr	25
	Použitá literatura a internetové zdroje	26
	Literatura	26
	Internetové zdroje	28
	Seznam zkratk	29
	Přílohy	30
	Příloha č. 1 – Osvědčení canisterapie	30
	Příloha č. 2 – Fotografie pořízené při canisterapii v DD Polička	31
	Příloha č. 3 – Dotazník	34

Úvod

Pro svoji středoškolskou odbornou činnost jsem si vybrala téma canisterapie a její vliv na seniory. Jednak proto, že moje babička trpí Parkinsonovou chorobou a mohu na ni pozorovat určité zlepšení paměti, psychického/duševního stavu i pohybu, když přichází pravidelně a často do styku se zvířaty.

Druhým důvodem je mé členství v Poličské skupině Cantes o.s., která má na starost organizaci a zastřešení canisterapie v Pardubickém kraji. S mým canisterapeutickým psem Bárrou jsme po složení zkoušek začali pravidelně jednou za 14 dní navštěvovat Domov důchodců v Poličce, nadále i další sociální zařízení. Bára je sedmiletý zlatý retrívr s velmi přátelskou, vyrovnanou a trpělivou povahou. Pravdivost našich canisterapeutických zkoušek a členství dokládám přílohou č. 1.

Navštěvováním domova důchodců mi bylo umožněno nahlédnout nejen do prostředí tohoto zařízení, ale i do vztahů, jak mezi lidmi využívajícími těchto služeb, tak i mezi rodinnými příslušníky. Senioři se do domovů pro seniory dostávají nejčastěji z důvodu neschopnosti základních úkonů sebeobsluhy či péče o domácnost, kvůli svému zdravotnímu stavu nebo nevyhovujícímu bytu. Dalším důvodem mohou být například nehody v rodině a pocit zbytečnosti až zavazení.

V první části práce prezentuji literární rešerši, která má poskytnout náhled do canisterapie, jejího vývoje a současného stavu. Informace jsem čerpala z domácí i zahraniční literatury ([viz. Literatura](#)), z důvěryhodných a ověřených internetových stránek ([viz. Internetové zdroje](#)), z vlastních zkušeností, dále i z poznatků dalších členů skupiny Cantes o.s., zejména Zdeňka Tauera - zakladatele, průkopníka a čestného člena Cantes o.s..

V druhé - praktické části se věnuji důkazu pozitivního vlivu canisterapie na seniorech, konkrétně na seniorech žijících v Domově důchodců v Poličce. Zpracovávám zde výsledky pramenící z naší, již tříleté, canisterapie, pohledy, názory a připomínky klientů i personálu.

Cílem celé práce je poukázat, jaký vliv má canisterapie na seniory (nejen v domech s pečovatelskou službou) a jakým může být přínosem. Nadále má zlepšit informovanost vedení a personálu v těchto sociálních zařízeních.

1. Canisterapie v teorii

1.1. Terminologie

1.1.1. Canisterapie

Termín canisterapie je složen ze dvou slov: latinského slova *canis* - pes a řeckého slova *therapeia* – léčba, léčebný postup. Jeho autorem se stala roku 1993 Jiřina Lacinová osvětová průkopnice v tomto oboru. Tento termín se v ČR rozšířil a následně se ujal i v zahraničí (např. v Německu – Terapeutická činnost se saňovými psy, Velemínský et al., 2007).

Canisterapie ale nenahrazuje lékařskou pomoc, ani z právního hlediska není dodnes uznanou léčebnou metodou, zjednodušeně řečeno můžeme tedy tímto pojmem rozumět pozitivní podpůrné působení psa na člověka. V České republice je to nezisková činnost.

Definic pro canisterapii existuje celá řada, v poslední době se především spekuluje o výstižnosti toho termínu a o jeho nahrazení termínem *canisrehabilitace*.

1.1.2. Canisterapeutický pes

Canisterapeutický pes je velmi dobře socializovaný, poslušný a vyrovnaný s kladným vztahem k lidem, ale i k jiným zvířatům. Má být hravý, bystrý, chytrý, ochotný spolupracovat a vysoce trpělivý.

Musí projít poslušnostní a povahovou zkouškou, podstupovat pravidelné kontroly u zvěrolékaře a minimálně jednou ročně dodatečný test ke zjištění eventuální změně charakteru (Tiere als Therapie, 2007).

Před výkonem canisterapie by měl být čistý, řádně odpočatý a dobře naladěný, stejně jako canisterapeut.

1.1.3. Canisterapeut

Canisterapeut je osoba vlastníci canisterapeutického psa, se kterým vykonává canisterapii. Většinou jde o dobrovolníka, který absolvoval odborný kurz a následně se svým psem podstoupil canisterapeutické zkoušky. Své vyškolení dokládá certifikáty či jinou dokumentací.

Dodržuje etický kodex. Zcela zná svého psa, jeho povahu, možnosti, to jak dává najevo strach, nepohodu, únavu atd. Je za něj plně odpovědný. Udržuje ho v perfektní kondici, nepřetěžuje ho, dbá na jeho zdraví a pohodu. Musí prokazovat své schopnosti jak ve výcviku zvířat a humánním zacházením s nimi, tak ve vnímání vztahu psa s klientem. Průběžně si rozvíjí své vědomosti. Chrání a respektuje soukromí, důstojnost, anonymitu klientů a jejich práva. Je diskrétní a dbá na hygienické předpisy, bezpečnost psa, klienta i sebe.

1.1.4. Canisterapeutický tým

Canisterapeutický tým se skládá z canisterapeuta a psa. Musí se navzájem perfektně znát a plně si důvěřovat. Vzniká mezi nimi velmi úzký vztah a spolupráce (Velemínský et al, 2007). V praxi se tým rozrůstá o další členy – osoby pečující o klienta (např. odborný poradce, speciální pedagog, psycholog, fyzioterapeut).

1.2. Historie a vývoj canisterapie

1.2.1. Prehistorie

Historie využití psích společníků je úzce spojená s domestikací zvířat, která je datována podle různých pramenů odlišně, pravděpodobně proběhla v mladší době kamenné 8000 až 5000 př.n.l..

Už od tohoto začátku psi plnili různé funkce, např. funkci:

- společenskou
- hlídací
- loveckou
- pasteveckou
- dopravní

Tuto skutečnost potvrzují archeologické nálezy např. společné pohřbívání člověka a psa (Staynley Coren, 2007).

1.2.2. Starověk

Ve starověkých civilizacích jako je starý Egypt, Sumer, Etiopie, Assýrie, Persie, Babylon, Indie, civilizace Inků, inuitské kmeny, Řekové, Římané, Germáni a Skytové získává pes stejně jako další zvířata své náboženské a společenské postavení. Ve starověkém Řecku se psi používali k léčbě revmatismu, malí psi se přikládali na nemocná místa pacientů. V Babylonu často doprovázel lékaře právě pes. Lidé dokonce věřili tomu, že když pes olízne oči slepého, může mu navrátit zrak, tato víra se odráží ve francouzském přísloví „*Jazyk psa slouží jako lék.*“ (Canisterapie o.s., 2013). V troskách římského města Herculaneum byla později nalezena nástěnná malba, z které lze jasně poznat, že slepce vede pes.

1.2.3. Středověk

V 9. století v Belgii (Gheel) se objevuje první záznam o doplňkové terapii psem u tělesně i mentálně postižených osob. Ze středověku se dochovala dřevěná plaketa slepce se psem na vodítku. Marco Polo popisuje psy se speciálními madly pro doprovod nevidomých na Hedvábné cestě.

1.2.4. Novověk

V 18. století se objevuje první systematický pokus o výcvik slepeckých psů v pařížské nemocnici (pro tuto skutečnost se však nezachovali dostačující záznamy). Josef Riesinger, nevidomý člověk z Vídně, vlastnil špice, který ho doprovázel tak dokonale, že lidé často pochybovali, je-li Josef Riesinger vůbec slepý.

V Anglii v Yorkshiru zahájila svou činnost roku 1792 klinika pro duševně nemocné, ve které se (na rozdíl od tehdejších ostatních pečovatelských zařízení) do léčebného programu připisuje i péče o zvířata, s cílem naučit pacienty zodpovědnosti a ohleduplnosti ke zvířatům.

V německém Bielefeldu vzniká domov pro lidi s epilepsií, dodnes je centrem péče o lidi s nejrůznějším postižením, jehož součástí od samého počátku jsou zejména psi, koně, kočky, ptáci, a drobní hlodavci.

1.2.5. Novodobé dějiny

Od roku 1919 se poprvé používají zvířata v nemocnicích. Psi zde působili hlavně jako rozptýlení pro válečné oběti. První takovou nemocnicí byla údajně nemocnice St. Elizabeth ve Washingtonu v USA. Záznamy z New Yorku za 2. světové války svědčí o používání zvířat v sanatoriích pro zraněné letce, kde zvířata pomáhala udržovat aktivní mysl rekonvalescentů, odváděla pozornost od války a od jejich zranění.

V centru Norska se objevuje roku 1966 rehabilitační centrum pro zdravotně postižené, jehož nedílnou součástí byli rehabilitace za pomoci psů a koní.

Roku 1969 nastává průlom v začlenění zvířat do klinické psychologie, kdy americký dětský psycholog Boris Levinson při svém výzkumu náhodně zjistil, že zvířata působí jako společenský katalyzátor, který zahajuje a podněcuje společenský kontakt. Od této chvíle se tato metoda za pomoci objektivního hodnocení a univerzitních výzkumů systematicky rozvíjí.

Dochází ke vzniku různých sdružení a společností, k výměně poznatků a vzájemné spolupráci. Jednou z významných organizací se stala Delta Society (USA), jejímž cílem je koordinace vznikajících aktivit v oblasti terapie za pomoci zvířat, vytvořila standardy, systém hodnocení programů a akreditace.

Dále vzniká pro mezinárodní komunikaci asociace IAHAIO – International Association of Human – Animal Interaction Organisations. Sdružuje jednotlivé národní organizace, koordinuje jejich činnosti a pravidelně pořádá mezinárodní konference. Osmá v pořadí se odehrála v Praze v září roku 1998.

1.3. Organizace

1.3.1. Assistance Dogs International (ADI)

ADI je koalicí neziskových organizací z celého světa se sídlem v Santa Rosa v Kalifornii. Jejím cílem je vytvoření a podporování standardů kvality ve výcviku, chovu psů a v práci s klienty již od roku 1987. Další její funkcí je usnadnění komunikace a výměně zkušeností mezi členskými organizacemi a vzdělávání veřejnosti i členských organizací.

1.3.2. International Association of Human-Animal Interaction (IAHAIO)

V překladu: Mezinárodní organizace sdružující společnosti zabývající se výzkumem vztahů mezi člověkem a zvířaty (Vojtěchovský, 1999). Sdružuje jednotlivé národní organizace zabývající se terapiemi za pomoci zvířat, je jejich hlavním koordinátorem, vytváří standardy, pořádá konference a zajišťuje informování společnosti o dané problematice. Hlavní sídlo IAHAIO je v německém Rostoku.

1.3.3. Pet Partners (dříve Delta Society)

Je to největší mezinárodní organizace se zaměřením na interakce mezi člověkem a zvířetem. Vznikla v roce 1970 v USA. Sídlí v Bellevue, WA.

1.3.4. European Society for Animal Assisted Therapy (ESAAT)

Evropská asociace zastřešuje jednotlivé evropské organizace zabývajících se metodou AAT. Vznik roku 2004 v Rakousku, sídlí ve Vídni.

1.3.5. Canisterapeutická asociace (CTA)

CTA zastřešuje české organizace pro canisterapii i jiné zoorehabilitace (vyjma hipoterapie), působí i v oblasti osvěty a propagace. Založena v roce 2003, sídlí v Brně. Je spoluzakládající organizací ESAAT.

1.3.6. Asociace zastánců odpovědného vztahu k malým zvířatům (AOVZ)

Cílem AOVZ je podporování odpovědného vztahu k malým zvířatům a prohlubování myšlenky pozitivních vlivů soužití lidí se zvířaty. Vznikla v Praze roku 1995. Sídlí v Brně a je členem IAHAIO.

1.4. Metody

1.4.1. Animal Assisted Activities „AAA“, Aktivita za pomoci zvířat

Jedná se o společenskou činnost, přirozený kontakt zvířete a člověka. Cílem je zlepšení kvality života klienta nebo přirozený rozvoj jeho sociálních dovedností. Klientelou jsou nejčastěji zařízení sociálních služeb a školských zařízení, méně často se tato metoda využívá ve zdravotnických zařízeních.

1.4.2. Animal Assisted Therapy „AAT“, Terapie za pomoci zvířat

Cílený kontakt zvířete a člověka s cílem zlepšit fyzický a psychický stav klienta podporou léčby nebo rehabilitace. Nejčastějšími klienty jsou tělesně, mentálně nebo kombinovaně postižení lidé, krátkodobě i dlouhodobě nemocní a rekonvalescenti.

1.4.3. Animal Assisted Education „AAE“, Vzdělávání za pomoci zvířat

Cílený nebo přirozený kontakt zvířete a člověka zaměřený na rozvoj sociálních dovedností, rozšíření výchovy a výuky klienta (motivace k učení a osobnímu rozvoji). Klientelu tvoří žáci a studenti běžných škol, lidé s poruchami učení, chováním nebo komunikace.

1.4.4. Animal Assisted Crisis Response „AACR“, Krizová intervence za pomoci zvířat

Přirozený kontakt zvířete a člověka, který se ocitl v krizové situaci. Hlavním cílem je odbourání stresu, podpora stabilizace psychického a fyzického stavu klienta. Jedná se nejčastěji o evakuované osoby, oběti katastrof a násilí, v nemalé míře i o členy záchranných a dobrovolnických týmů.

2. Canisterapie v praxi

2.1. Úvod

V této části mojí práce se budu zabývat ověřením teoretických a praktických poznatků na seniorech v Domově důchodců v Poličce (DD). Před samotným rozbořením tohoto zkoumání, stručně popisuji průběh canisterapie (CT) aplikované mnou a mým canisterapeutickým psem na výše zmíněných klientech.

2.2. Cíl dotazníkového šetření

Cílem dotazování klientů, kteří se účastní canisterapie, bylo zaměřit se na jejich vlastní vnímání canisterapie a také zjistit v čem CT seniorům nejvíce pomáhá.

Byly zvoleny otázky z následujících okruhů:

- Dobrovolnost a radost z CT
- Upřednostňování skupinové nebo individuální formy CT (viz níže)
- Pravidelná účast
- Nejoblíbenější činnosti CT
- Vliv CT na psychický a fyzický stav klienta

2.3. Metodika

2.3.1. Charakteristika metod a organizace aplikované canisterapie

Domov důchodců v Poličce navštěvuji se svým canisterapeutickým psem - Bárou pravidelně jednou za 14 dní od roku 2011. Forma canisterapie může být buď skupinová nebo individuální. Z důvodu větší oblíbenosti u klientů aplikujeme častěji formu skupinové canisterapie, jejich zdůvodnění uvádím níže ve výsledcích. Celková doba naší návštěvy je cca 60 minut, z toho 15 minut tvoří přivítání (5min), přestávka (5min) a rozloučení (5min), doba „čisté“ práce je tedy 45 minut. Těchto 45 minut věnujeme různým činnostem. Provádíme-li individuální canisterapii, chodíme po pokojích, kde s klienty pracujeme jednotlivě. Na každého klienta tak připadá cca 10 minut. Z tohoto důvodu lze tuto formu aplikovat pouze v případě, je-li malý počet zájemců (max.6).

Přehled činností vhodných pro canisterapii u seniorů a jejich význam uvádím v tabulce č. 1. V příloze č. 2 prezentuji několik fotografií z naší canisterapie.

Tabulka č. 1

Činnosti			
Přímé		Nepřímé	
Činnost	význam	činnost	Význam
česání	procvičování hrubé a jemné motoriky	vyprávění příběhů, vzpomínání na svá zvířata	společenský, udržování verbální a neverbální komunikace, udržování paměti
hlazení, „probírání“ psí srsti		pes předvádí různé kousky, čemu se naučil	rozveselování klientů
podávání pamlsků		třídění potřeb pro psa např. vodítek, obojků podle barev, tvarů atp.	udržování smyslového vnímání, spolupráce více osob
zapínání obojků, vodítek		řešení kvízových otázek s tematikou psů	udržování rozumových schopností
házení míčků psovi			
vodění psa na vodítku	procvičování hrubé motoriky, verbální komunikace		
poznávání a určování částí těla psa (poslepu)			
dávání povelů psovi	procvičování verbální komunikace		
pes olizuje klientovi ruce	uvolňování spastických křečí		

2.3.2. Zásady canisterapie

Při výkonu canisterapie, po něm i při jeho dalším plánování, bychom měli dbát určitých zásad. Některé jsem již popsala v první teoretické části [viz.: Canisterapeut](#). Zde uvádím zásady týkající se samotného výkonu canisterapie:

- Vždy si vyžádáme přítomnost odborníka – zaměstnance z navštěvovaného zařízení.
- Pravidelnost. Je-li canisterapie pravidelná, klienti už ví dopředu, kdy se na ni těšit. Někteří se na ni i rádi předem připraví, např. koupí psovi odměnu.
- Canisterapie nesmí upadnout do stereotypu. Chceme-li dosáhnout pozitivních výsledků, pak bychom měli zlepšovat a rozvíjet dosud poznané.
- Provádíme-li skupinovou canisterapii, sedíme v místnosti vedle sebe v kruhu nebo půlkruhu tak, aby všichni klienti na sebe i na psa viděli. Také necháme otevřené dveře do této místnosti jako gesto otevřenosti a přístupnosti pro všechny, kdo mají zájem se k nám připojit. Je-li hezké počasí, můžeme být i venku.
- Veškeré činnosti přizpůsobíme schopnostem klienta i psa.
- Má-li klient strach ze psů nebo z nějaké činnosti, nikdy ho do ničeho nenutíme. Necháme ho se jen dívat, snažíme se ho nějakým způsobem motivovat a dopřejeme mu čas.

2.3.3. Charakteristika metod a technik sběru dat

Pro ověření mých poznatků jsem využila metody dotazování, technika vlastní dotazník ([viz příloha 3](#)). Dotazování jsem provedla osobně dne 19. 12. 2013 v Domově důchodců v Poličce. Dotazník tvořil celkem 11 otázek. Při zpracovávání dotazníků bylo plně dodrženo pravidlo anonymity. Dále přikládám hodnocení a pár postřehů od personálu z tohoto sociálního zařízení.

2.3.4. Charakteristika výzkumného souboru

Výzkumný soubor tvořilo celkem 26 respondentů, konkrétně se jednalo o klienty Domova důchodců v Poličce ve věku 50 let a výše, kteří se alespoň jednou účastnili canisterapie.

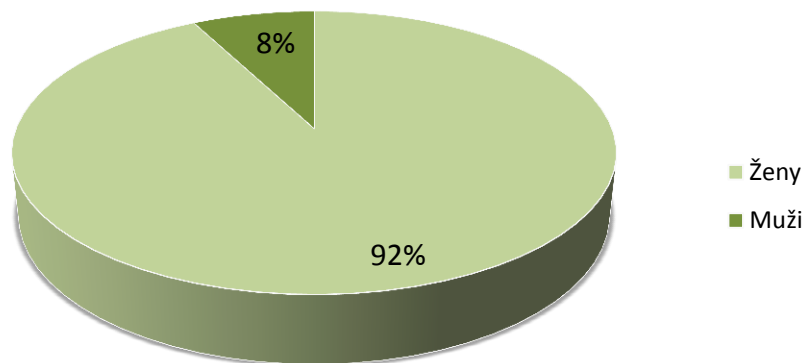
2.3.5. Výsledky

V této části se věnuji podrobnému rozboru otázek, na které senioři odpovídali. Výsledky uvádím v grafech a tabulkách pro lepší přehled.

2.3.6. Rozdělení respondentů podle pohlaví

Z následujícího grafu můžeme vyčíst, že výraznou většinu účastníků canisterapie tvoří ženy. Celkový počet žen byl 24 a mužů 2.

Graf č.1 - Pohlaví respondentů

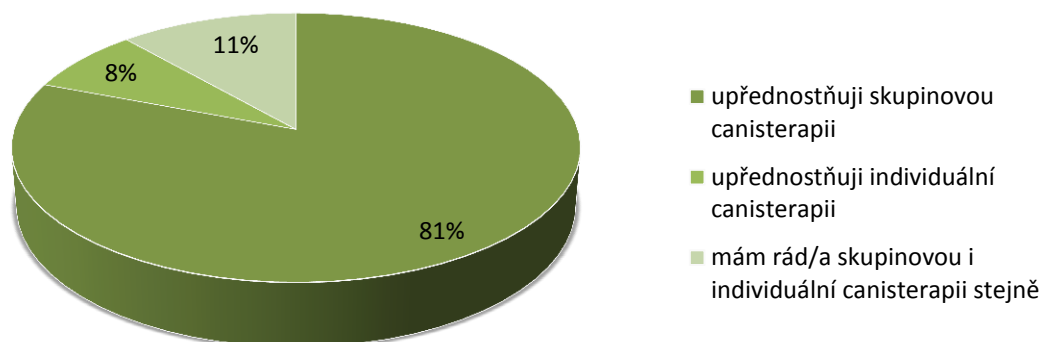
2.3.7. Dobrovolnost a těšení se na canisterapii

První i druhou otázku spojuji dohromady. První otázkou jsem zjišťovala, zda se respondenti canisterapie účastní rádi a dobrovolně. Všichni senioři uvedli, že se CT účastní zcela dobrovolně a rádi. Druhá byla zaměřena na to, jak se klienti těší na canisterapii, všichni odpověděli opět stejně, pokaždé se na naši návštěvu těší.

2.3.8. Skupinová nebo individuální canisterapie?

Záměrem této otázky bylo zjistit, zda je u klientů oblíbenější forma skupinové nebo individuální canisterapie. 81% respondentů uvedlo, že mají raději skupinovou canisterapii, 11% klientů neupřednostňuje žádnou z forem a 8% má raději formu individuální CT.

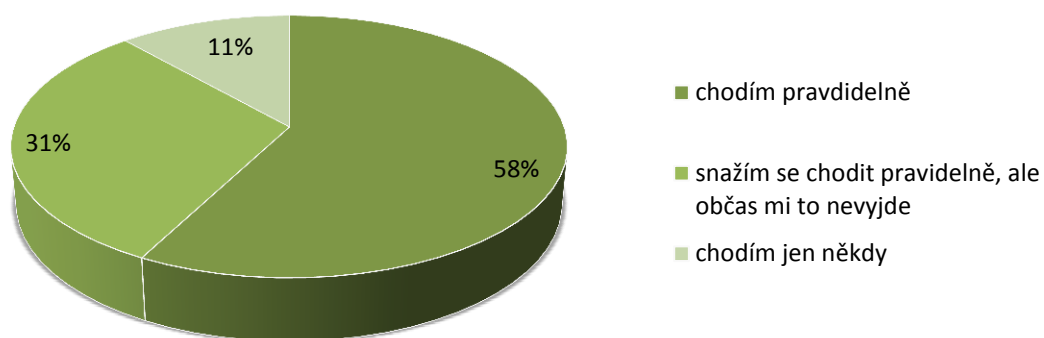
Graf č. 2 - Skupinová x individuální canisterapie

2.3.9. Pravidelná účast

Čtvrtá otázka je zaměřená na pravidelnou účast klientů canisterapie. V následujícím grafu můžeme vidět, že více jak polovina seniorů z DD se účastní pravidelně, téměř třetina (31%) se snaží o pravidelnou účast, ale někdy jim to nevyjde. Zbýlých 11% seniorů se účastní nepravidelně.

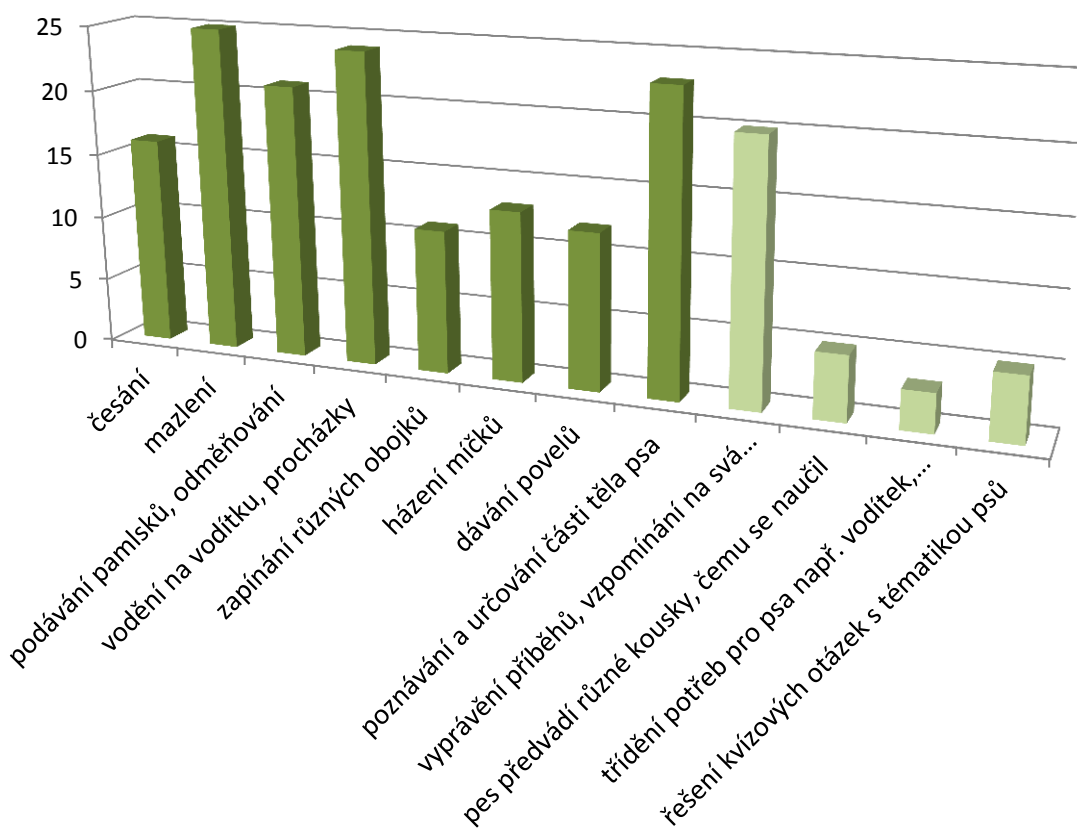
Graf č. 3 - Pravidelnost účasti respondentů

2.3.10. Které činnosti z náplně canisterapie jsou nejoblíbenější

Pátou otázkou jsem zjišťovala, které z činností při canisterapii jsou nejoblíbenější. Respondenti mohli označit více odpovědí. Z grafu je patrné, že čtyři nejoblíbenější činnosti tvoří: *mazlení, vodění na vodítku, procházky a poznávání a určování částí těla psa, vyprávění příběhů a vzpomínání na svá zvířata.*

Graf č.4 - Míra oblíbenosti různých činností

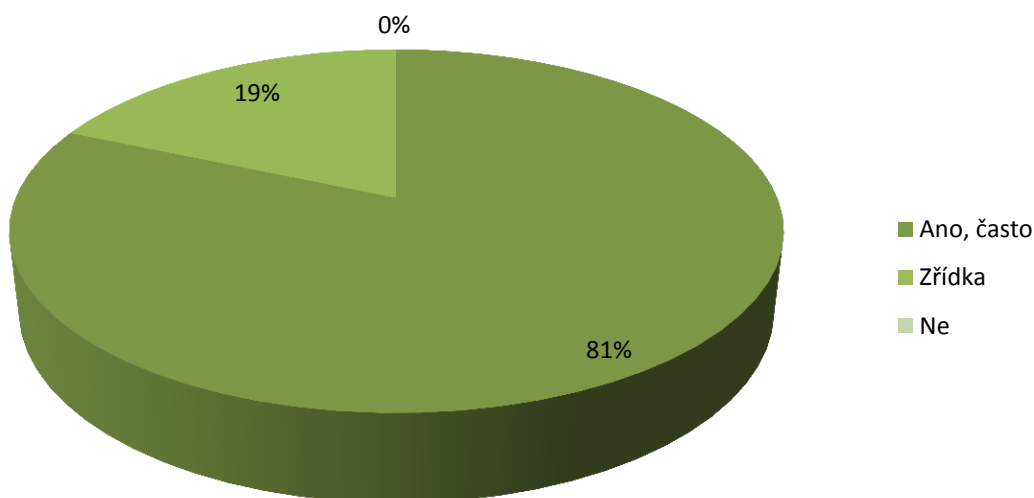
2.3.11. Strach z Báry – canisterapeutického psa

Záměrem toho dotazu bylo zjistit, mají-li klienti někdy strach z canisterapeutického psa Báry. Pouze v jednom případě respondent uvedl, že strach má, převážně na začátku a při podávání pamlsků Báře.

2.3.12. Vzpomenou si někdy klienti na canisterapii?

Sedmá a osmá otázka byly zaměřené na to, zda klienti v průběhu týdne vzpomínají na předešlou CT a jestli si povídají se spolubydlicími/rodinou/přáteli/personálem o Báře, o zážitcích z našich předešlých návštěv atp. Z grafu níže můžeme vyčíst, že si vzpomenou všichni respondenti. Někteří častěji, jiní jen někdy, ale všichni uvedli, že si o svých zážitcích z canisterapie často s někým povídají.

Graf č.5 - Vzpomenou si někdy klienti na canisterapii?

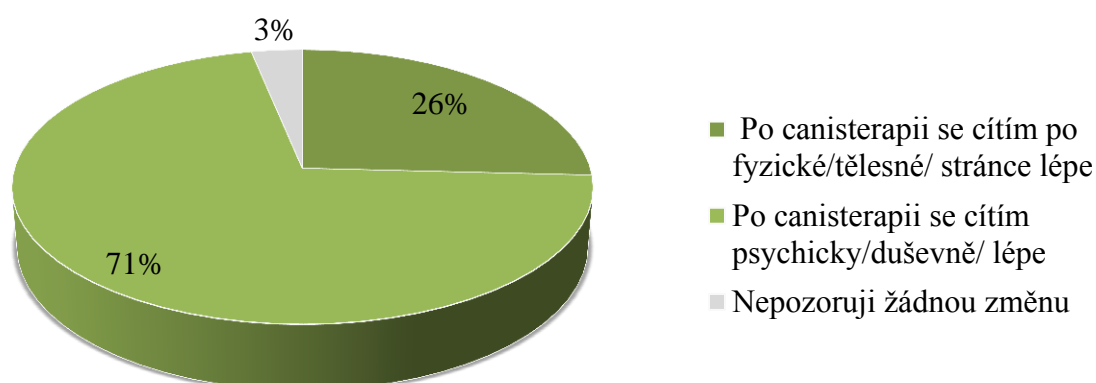

2.3.13. Vliv canisterapie na psychický a fyzický stav klienta

Poslední dvě otázky se týkají vlivu canisterapie na psychický/duševní a fyzický/tělesný stav klienta, a zda návštěva canisterapeuta se svým canisterapeutickým psem dovede zlepšit klientovu náladu a potěšit stejně jako návštěva někoho z rodiny či přátel.

Jak lze z grafu vyčíst, 96% klientů cítí po canisterapii zlepšení jejich psychického nebo fyzického stavu. Především se jednalo o zlepšení duševního stavu. 26% seniorů uvedlo, že se po naší návštěvě cítí jak duševně, tak i fyzicky lépe. Pouze 1 klient uvedl, že nepozoruje žádnou změnu.

Graf č.6 -Vliv canisterapie na duševní a tělesný stav

2.3.14. Diskuse

Zde uvádím souhrn informací, které jsem získala dotazníkovým šetřením.

Celkový počet respondentů činil 26 - 24 žen a 2 muži. Počet mužů a žen v DD není natolik rozdílný, proto tato převaha ženského pohlaví poukazuje na obecné tvrzení personálu, že ženy v tomto domově důchodců jsou mnohem aktivnější než muži.

V první a druhé otázce všichni dotazovaní odpověděli zcela shodně a kladně. První otázka se týkala jejich dobrovolné účasti. Proto můžeme říci, že se nikdo dosud neúčastnil canisterapie z donucení nebo jen z dlouhé chvíle. Záměrem druhé otázky bylo zjistit, zda se klienti na následující CT těší. Všichni uvedli, že se na naši návštěvu opravdu těší. To je samozřejmě pozitivní výsledek nejen pro samotného canisterapeuta a jeho psa, ale i pro personál, který se podílí na organizaci CT.

Při zjišťování, mají-li senioři raději skupinovou nebo individuální formu CT, jsme došli k následujícímu výsledku: 81% respondentů uvedlo, že mají raději skupinovou canisterapii. 11% klientů neupřednostňuje žádnou z forem a 8% má raději formu individuální CT. „Při skupinové canisterapii můžeme trávit více času jak s Bárrou, tak i s ostatními obyvateli DD, společně se smějeme, bavíme. Prostě jsme spolu.“, zdůvodňuje své upřednostňování skupinové CT jedna z účastnic. Oblíbenost

individuální canisterapie zdůvodňovali klienti především větším soukromím a klidem. Ne všem klientům může vyhovovat totéž. Z důvodů většinové oblíbenosti skupinové CT volíme tuto formu častěji. Pro uspokojení těch, kteří preferují individuální CT, se této formě zcela nevyhýbáme a jednou za čas obcházíme klienty jednotlivě po jejich pokojích.

Čtvrtá otázka byla zaměřena na pravidelnou účast klientů. Více jak polovina seniorů z DD se účastní CT pravidelně, 31% se snaží o pravidelnou účast, ale někdy jim to nevyjde. Tito senioři označili za nejčastější důvod návštěvy rodiny nebo přátel, kterým přirozeně a pochopitelně dají přednost. Zbýlých 11% seniorů se účastní nepravidelně podle toho, mají-li zrovna ten den náladu a „chut“ . Tyto respondenty tvoří převážně klienti se závažnými zdravotními problémy.

Záměrem další otázky bylo určit nejoblíbenější činnosti z CT. Zjistili jsme, že klienti mají výrazně radši přímé činnosti, kdy mají přímý kontakt se psem, mohou se ho dotýkat a komunikovat s ním. Proto tři nejoblíbenější činnosti jsou mazlení, vodění na vodítku, procházky a poznávání a určování částí těla psa. Výjimku z nepřímých činností tvoří vyprávění příběhů a vzpomínání na svá zvířata, čímž můžeme poukázat na často zmiňovaný fakt, že staří lidé opravdu rádi vzpomínají. Jejich paměť se tak udržuje, proto je pro ně tato činnost velmi důležitá.

Součástí dotazníku byl i dotaz, mají-li klienti někdy strach z canisterapeutického psa Báry. Pouze v jednom případě respondent uvedl, že v určitých situacích strach má, převážně na začátku a při podávání pamlsků Báře. Obecně: ne všichni lidé psům důvěřují, buď z důvodu špatné zkušenosti (např. pokousání psem), nebo se může jednat o jejich vrozenou dispozici. Má-li klient ze psa obavu, postupujeme podle výše zmíněných zásad canisterapie. Z mé vlastní zkušenosti mohu říci, že strach, který klient projevoval na začátku canisterapie, postupem času slábl, až zcela vymizel. Pozitivní motivace, trpělivost, dostatek času a prostoru jsou nezbytnými faktory pro nalezení klientovy důvěry ve psa.

Sedmá a osmá otázka byly zaměřené na to, zda si klienti v průběhu týdne vzpomenou na naše návštěvy a zda si někdy povídají se spolubydlícími/rodinou/přáteli/personálem o Báře, o zážitcích z našich předešlých návštěv atp. Ukázalo se, že si vzpomenou

všichni respondenti. Někteří častěji, jiní jen občas, ale všichni uvedli, že si o svých zážitcích z canisterapie často s někým povídají. Což je výsledkem dobře odváděné CT ze všech stran, jak ze strany canisterapeutického týmu, tak ze strany personálu i samotných klientů. Také můžeme tímto výsledkem dokázat opět to, že canisterapie má nemalý vliv na zlepšování nebo alespoň udržování kvality paměti.

Záměrem deváté a desáté otázky bylo zjistit, jaký má CT vliv na psychický a fyzický stav klienta. 96% klientů pocítuje po canisterapii určité zlepšení jejich psychického nebo fyzického stavu. Z větší části šlo o zlepšení duševního stavu. 26% seniorů uvedlo, že se po CT cítí jak po duševní, tak i po fyzické stránce lépe. Můžeme tedy říci, že i když canisterapie nemůže přímo léčit, dovede alespoň na nějakou dobu odvést klientovu pozornost od jeho nemocí, navodit lepší náladu a zajistit klientovi určitý pohyb (samozřejmě podle jeho dispozic). Pouze v 1 případě klient uvedl, že nepozoruje žádnou změnu. Jedná se přesně o klienta, který v šesté otázce uvedl, že má někdy z Báry – canisterapeutického psa strach. Zde můžeme pozorovat určitou spojitost mezi těmito otázkami. Z toho vyplývá, že důvěra ve psa je prvním a zásadním krokem k dalším pozitivním výsledkům canisterapie.

Tyto mé poznatky se zcela shodují s tvrzeními Zdeňka Tauera (Zdenek Tauer – Canis web, článek Senioři). Mí kolegové canisterapeuti uvádějí srovnatelné zkušenosti, je tedy možné tyto závěry do jisté míry zobecnit.

Závěr

Cílem této práce bylo poskytnout náhled do canisterapie, vytvořit přehled jejího vývoje i současného stavu a především dokázat, jakým může být canisterapie přínosem v péči o seniory a zvláště pro ty, kteří jsou umístováni do penzionů a DD.

I když se informovanost o CT oproti minulosti výrazně zlepšila, pořád je její neznalost, z mé vlastní zkušenosti, příliš veliká. Již několikrát jsem se v běžné společnosti setkala s lidmi, kteří byli silně přesvědčeni, že jen přijdete se svým psem do nějakého zařízení na návštěvu, tam ho pustíte, klienti si ho pohladí, personál vám za to zaplatí, personál to vezme na vědomí a to je vše. V několika případech jsem se také setkala s názory striktně proti canisterapii, především z důvodu hygieny, nebezpečnosti psa či jeho samotnému týrání. Proto chci touto prací také prokázat, jak významná je úloha CT v péči o seniory. Tímto také zlepšit informovanost vedení a personálu nejen v DD a penzionech, ale i na odděleních LDN, kde jsou dlouhodobě léčeni nejen senioři.

Má práce je za účelem dosažení tohoto cíle rozdělena do dvou částí – teoretické a praktické. Teoretická část obsahuje literární rešerši vytvořenou pomocí domácí i zahraniční literatury a ověřených internetových zdrojů. Tento náhled do canisterapie tvoří objasnění základních termínů, popis vývoje a současnosti CT a uvedení organizací a metod současné CT. Ve druhé – praktické části dokazují pomocí dotazovací metody pozitivní vliv CT na seniorech v domově důchodců. Informace získané z tohoto dotazníkového šetření mi potvrdily mé předešlé poznatky a zkušenosti z mé, více jak tříleté, praxe s CT v Domově důchodců s vlivem CT u mojí babičky.

Tato práce je souhrnem výsledků dotazníkového šetření, vlastních zkušeností doplněných poznatky z odborné literatury, které mohou být přínosem pro ty, kteří se CT věnují nebo ji propagují v péči především o seniory. I pro mne se samotná práce stala velkým přínosem. Praktická část mi umožnila vidět výsledky naší práce v DD, z kterých můžu při dalším plánování canisterapie nadále vycházet.

Použitá literatura a internetové zdroje

Literatura

CÍSAŘOVSKÝ, Michal. *Pes: nekonečný příběh od pravěku do třetího tisíciletí*. Praha: Canis, 2008, 902 s. ISBN 978-809-0082-014.

GREIFFENHAGEN, SYLVIA; BUCK-WERNER, OLIVER N. *Tiere als Therapie*. 2007.

SHELDRAKE, Rupert. *Dogs that know when their owners are coming home and other unexplained powers of animals*. 1st ed. Three Rivers Press, 1999. ISBN 06-098-0533-9.

AUBREY H. FINE. *Handbook on Animal Assisted Therapy. Teoretical foundations and guidelines for practice*. San Diego: Elsevier, 2006. ISBN: 978- 0- 1236- 9484- 3.

WILLIAMS, E., JENKINS, R. (2008). *Dog visitation therapy in dementia care: a literature review*. *Nurs Older People*. Vol 20, Issue 8, 2008.

BANKS, M.R., BANKS W.A. *The effects of group and individual animal- assisted therapy on loneliness in residents of long- term care facilities*. *A Multidisciplinary Journal of The Interactions of People & Animals*. 18 (4). 2005, P. 396- 408.

VELEMÍNSKÝ, M., A KOLEKTIV AUTORŮ. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. 1. vyd., Nakladatelství DONA s. r. o., 2007, 338 s., ISBN 978-80-7322-109-6

BILEY, C. F., BRODIE, J. S., SHEWRING, M.. *An exploration of the potential risks associated with using pet therapy in healthcare settings.. The Journal of Clinical, Nursing*. Vol 11, No. 4, 2002, s. 444-456.

ODENDAAL, J.. *Pets and our Mental Health. The Why, the What and the How*. New York: Vantage Press, 2002, 199 p.

GALAJDOVÁ, Lenka. *Pes lékařem lidské duše aneb Canisterapie*. 1. vyd. Editor Miloš Velemínský. Praha: Grada, 1999, 335 s. ISBN 80-716-9789-3.

NERANDTIČ, Z. *Animoterapie aneb Jak nás zvířata umí léčit*. Praha: Albatros, 2006, 155 s. ISBN 13-713-006.

COREN, Stanley. *Intelligence psů: průvodce myšlením, emocemi a vnitřním životem našich psích společníků*. 2., rozš. vyd. Editor Joseph Leo Blotner. Překlad Jana Odehnalová. Praha: Práh, 1981, 319 s., [8] s. obr. příl. ISBN 978-80-7252-186-9.

ZDENĚK TAUER. *Canisterapie o.s.-článek*, 2013.

Pravda o zooterapii: sborník příspěvků z celostátní konference pořádané dne 25.11.2003 v Hluboké nad Vltavou. Vyd. 1. Editor Věra Tichá, Adéla Mojžíšová. V Českých Budějovicích: Jihočeská univerzita, 2004. ISBN 80-704-0675-5.

Zvíře jako partner a průvodce člověka: sborník ze semináře konaného ve dnech 12. až 14. září 1997 ve Slapech nad Vltavou. Vyd. 1. Editor Věra Tichá, Adéla Mojžíšová. Praha: Archa, 1999, 54 s. ISBN 80-238-6156-5.

Internetové zdroje

Společnost Pet Partners (dříve Delta Society). [online]. Dostupné z: <http://www.petpartners.org/>

European Society for Animal Assisted Therapy. [online]. Dostupné z: <http://www.en.esaat.org/>

International Association of Human-Animal Interaction Organizations. [online]. Dostupné z: <http://www.waltham.com/waltham-research/hai-research/>

Canisterapeutická asociace (CTA). [online]. Dostupné z: <http://www.ctasociace.cz/>

Asociace zastánců odpovědného vztahu k malým zvířatům. [online]. Dostupné z: <http://www.aovz.cz/>

Sdružení Pomocné tlapky. [online]. Dostupné z: <http://www.pomocnetlapky.cz/>

Společnost Cantes o.s.. [online]. Dostupné z: <http://www.cantes.cz/>

Zdeněk Tauer – Canis web [online]. Dostupné z: <http://www.zdenek-canis.cz/>

Seznam zkratek

CT – canisterapie

DD – domov důchodců

např. – například

atp. – a tak podobně

č. - číslo

o.s. – oblastní skupina

AAA - Animal Assisted Activities = Aktivita za pomoci zvířat

AAT - Animal Assisted Therapy = Terapie za pomoci zvířat

AAE - Animal Assisted Education = Vzdělávání za pomoci zvířat

AACR - Animal Assisted Crisis Response = Krizová intervence za pomoci zvířat

Přílohy

Příloha č. 1 – Osvědčení canisterapie

CANTES o.s.
U Trojice 570
53006 Pardubice

uděluje
certifikát
canisterapeutickému týmu

ELIŠKA ŠVIHLOVÁ
& Golden retriever **BÁRA**

canisterapeutický tým splnil podmínky pro výkon canisterapie

Zkouška ZCP 1

Součty 14.11.2011

CANTES o.s.
U Trojice 570
53006 Pardubice
tel: 720 23 864
www.cantes.cz

Lukáš Kánský, vedoucí Cantes o.s. skupiny Polička

Canisterapeutický pes

jméno psa:
BÁRA
plemeno:
Golden retriever
majitel:
Eliška
Švihlová

mikročip: 972000000063706
číslo průkazu: Cantes P039

CANTES O.S. skupina Polička
U Trojice 570, 53006 Pardubice

Příloha č. 2 – Fotografie pořízené při canisterapii v DD Polička

(Od všech osob na fotografiích jsem obdržela písemný souhlas se sdílením fotografií.)

Při procházce – vedení canisterapeutického psa Báry na vodítku.

Česání Báry

Poznávání a určování částí psiho těla poslepu.

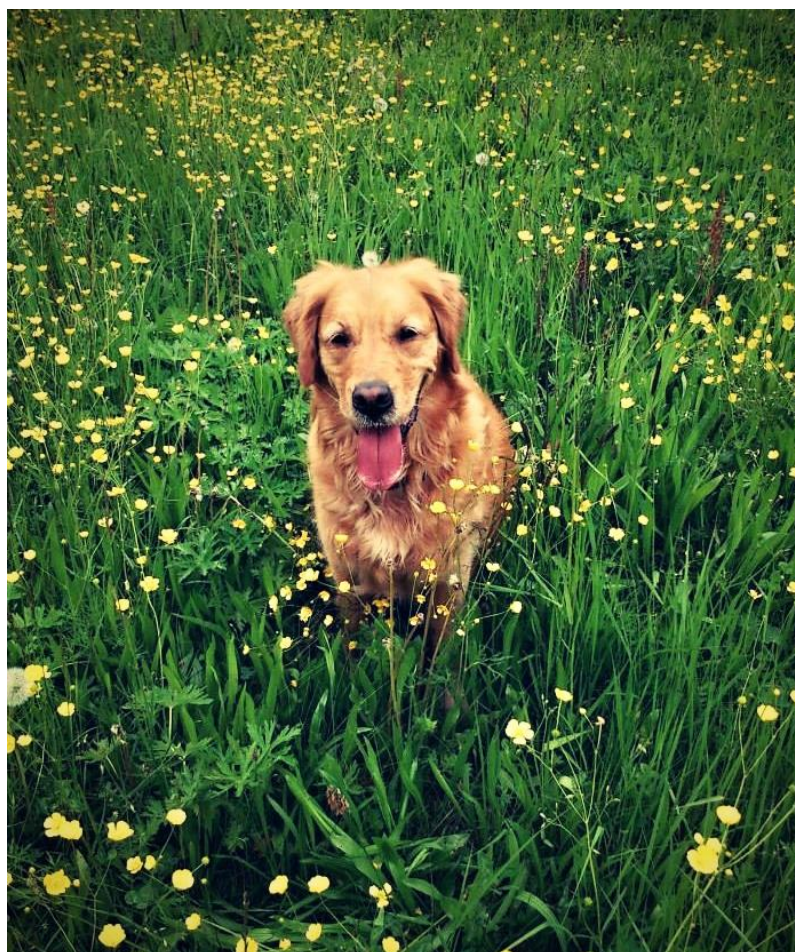
individuální CT

skupinová CT

canisterapeutický tým

Barunka

Příloha č. 3 – Dotazník

1) Účastníte se rád/ráda canisterapie?

- a) Ano.
- b) Někdy ano, někdy ne.
- c) Ne.

2) Těšíte se pokaždé na naši návštěvu?

- a) Ano.
- b) Většinou ano.
- c) Většinou ne.
- d) Ne.

3) Máte raději skupinovou canisterapii, když se všichni sejdeme na jednom místě nebo individuální, když za Vámi s Barunkou přijdeme do pokoje a jsme tam sami?

- a) Skupinovou proč:.....
- b) Individuální proč:.....
- c) Oboje

4) Účastníte se pokaždé, pravidelně skupinové canisterapie?

- a) Ano.
- b) Snažím se, ale někdy mi to nevyjde.....proč:
 - ze zdravotních důvodů
 - nemám náladu
- c) Ne, chodím jen někdy.

5) Kterou činnost/které činnosti s Barunkou máte nejraději (můžete označit více odpovědí):

- a) Česání
- b) Mazlení
- c) Dávání dobrot, odměňování
- d) Vodění na vodítku, procházky
- e) Zapínání různých obojků
- f) Házení míčků
- g) Dávání povelů
- h) Poznávání a určování částí těla Barunky
- i) Vyprávění příběhů, vzpomínání na svá zvířata
- j) Bára předvádí různé kousky
- k) Třídění potřeb pro psa např. vodítek, obojků podle barev, tvarů atp.
- l) Řešení kvízových otázek s tematikou psů

6) Míváte někdy z Barunky strach?

- a) Ne.
- b) Jen z počátku.
- c) Ke zvířatům nemám úplnou důvěru.

7) Vzpomenete si na nás v průběhu týdne?

- a) Ano
- b) Ani ne.

8) Povídate si někdy se spolubydlícími/personálem/s rodinou o Barunce a našich návštěvách?

- a) Ano.
- b) Zřídka.
- c) Ne.

9) Zlepší Vám setkání s Barunkou náladu? (možnost označení a i b)

- a) Po canisterapii se cítím po fyzické/tělesné/ stránce lépe.
- b) Po canisterapii se cítím psychicky/duševně/ lépe.
- c) Nepozoruji žádnou změnu.

10) Návštěva Barunky mi udělá stejnou radost jako návštěva někoho z rodiny či přátel.

- a) Ano.
- b) Nedovedu posoudit.
- c) Ne.

11) Prostor pro připomínky, nápady...:

POSUDEK KONZULTANTA

na práci Středoškolské odborné činnosti **Elišky Švihlové Canisterapie a její vliv na seniory**

Práce zčásti vychází z literárních pramenů, částečně z vlastních pozorování a zkušeností, a dále z vlastní dotazníkové akce na téma Canisterapie a její vliv na seniory a vyhodnocení výsledků z těchto dotazníků. Aktualnost zvoleného tématu je nepochybná vzhledem ke stále většímu důrazu kladenému na zoorehabilitaci a zooterapie ve společnosti.

Předložená práce má 34 stran včetně obrazových a tabulkových příloh. Podkladem bylo prostudování 15 literárních pramenů včetně cizojazyčných a 8 zdrojů internetových. Rozsah práce lze tady považovat jistě za dostatečný.

Práce má odpovídající odbornou úroveň. Studentka přistoupila ke zpracování tématu velice svědomitě. Ve své práci prokázala schopnost vhodného přístupu k vyvození obecných závěrů ze zjištěných výsledků. Vyzdvihnout bych chtěl odpovídající členění práce i způsob citací literárních pramenů.

Po formální stránce je předkládaná práce zpracována na odpovídající úrovni, text je velice pěkně počítačově upraven. Rád bych vyzdvihl i dobrou úroveň jazykovou a stylistickou, ne zcela běžnou mezi dnešní mladou generací.

Správně vysvětluje autorka na str. 8 termín canisrehabilitace, kterému se v současné době dává přednost. Vytvořený dotazník má dobrou vypovídací hodnotu a je kvalitně vyhodnocen. Oceňuji také bohatou přílohu s vlastními grafy a fotografiemi. Je třeba pouze vyvarovat se některých gramatických chyb (str. 17: 50 let a výše), které ale nesnižují jinak vysokou úroveň předkládané práce.

Práce se mi velmi líbí odbornou úrovní i formální kvalitou zpracování a hodnotím ji jako výbornou.

V Praze 28. 2. 2014

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE
FAKULTA AGROBIOLOGIE
POTRAVINOVÝCH A PŘÍRODNÍCH ZDROJŮ
Katedra obecné zootechniky a etologie
Kamýcká 129, 165 00 Praha 6 - Břevnov

Doc. Ing. Lukáš Jebavý, CSc.

vedoucí katedry obecné zootechniky a etologie
Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů
Česká zemědělská univerzita v Praze